

Stichting Heidelberg Appeal Nederland (HAN)

Postbus 75311
1070 AH Amsterdam
Regine van der Hee, coördinatrice
tel 020-4447587
fax 020-4447610

Amsterdam, 3 april 1995

Geachte donateur,

Hierbij treft u de tweede nieuwsbrief aan van de stichting HAN.

Het belangrijkste nieuws dat wij voor u hebben is dat op **VRIJDAG 12 MEI 1995 in Utrecht het eerste symposium van de stichting HAN wordt gehouden**. Verderop in de brief vindt u meer informatie. Onze excuses dat we u niet eerder hierover hebben kunnen informeren. Onze secretariële capaciteiten zijn vooralsnog zeer beperkt.

Verder in deze nieuwsbrief:

- een bericht over onze samenwerking met de Global Institute for the Study of Natural Resources
- een bericht over de werkgroepen die tot dusver zijn gevormd
- een verslagje van het symposium dat door de werkgroep Landbouw en Milieu is gehouden op 19 januari jongstleden

NIEUWE INFORMATIEBROCHURE

DE STICHTING HAN HEEFT EEN NIEUWE INFORMATIEBROCHURE UITGEGEVEN, GERICHT OP DE 'NIET-WETENSCHAPPELIJKE WERELD'. DE EERSTE INFORMATIEBROCHURE IS VRIJWEL UITSLUITEND VERSPREID IN ACADEMISCHE KRINGEN. MET DE NIEUWE BROCHURE, DIE ER WAT AANTREKKELIJKER UITZIET, WILLEN WE DONATEURS GAAN WERVEN ONDER PARTICULIEREN, BEDRIJVEN EN ORGANISATIES.

WILT U IN HET BEZIT KOMEN VAN ÉÉN OF MEERDERE EXEMPLAREN VAN DE NIEUWE BROCHURE, DAN KUNT U DIE AANVRAGEN BIJ KAREL BECKMAN, TELEFOON 020-6372580, FAX 020-6320859.

SAMENWERKING MET "THE GLOBAL INSTITUTE FOR THE STUDY OF NATURAL RESOURCES"

De motor achter het **Global Institute for the Study of Natural Resources** is prof. dr. Frits Böttcher, fysisch chemicus. Zijn buitengewoon hoogleraarschap combineerde hij met een part-time functie als research-coördinator van de Koninklijke Shell Groep. Daarnaast vervulde Frits Böttcher een aantal belangrijke nevenfuncties, zoals: voorzitter van de Raad van Advies voor het regeringsbeleid, lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, leider van de Nederlandse delegatie voor Wetenschap en Technologie bij de OESO. Hij was één van de oprichters van de Club van Rome en lid van het uitvoerend comité. In 1976 heeft hij het Global Institute opgericht, dat is gevestigd in Den Haag.

Het instituut heeft twee doelstellingen. Het wil een bijdrage leveren aan het vergroten van de kennis over de natuurlijke hulpbronnen van de aarde. Dit werk richt zich met name op het menselijk gebruik van natuurlijke hulpbronnen en de relatie met de leefomgeving en de milieuproblematiek. Daarnaast levert het instituut een actieve bijdrage aan het verspreiden van de kennis en de discussie over deze problematiek. De laatste jaren heeft het instituut zich veel beziggehouden met het broeikaseffect.⁽¹⁾

Het bestuur van het Global Institute (2) en de Stichting HAN zijn tot de conclusie gekomen dat de interessegebieden van beide organisaties een grote mate van overeenkomst vertonen en dat samenwerking daarom tot beide voordeel zal strekken.

1. C.J.F. Böttcher (1992). Science and fiction of the greenhouse effect and carbon dioxide. 80 pp. The Global Institute for the Study of Natural Resources, Den Haag.

2. Bestuursleden van het Global Institute zijn: Prof. dr. C.J.F. Böttcher, Ir. J.L. Grevink, Mr. J.K.G. Meijnen, Dr. J.L. van Os, Prof. dr. H.N.A. Priem.

DE WERKGROEPEN

EEN AANTAL DONATEURS HAD TE KENNEN GEGEVEN ACTIEF BETROKKEN TE WILLEN ZIJN BIJ DE STICHTING HAN. OP 24 JANUARI JONGSTLEDEN ZIJN DEZE DONATEURS BIJEGEKOMEN IN UTRECHT. HET DOEL VAN DE BIJENKOMST WAS: KENNISMAKING MET ELKAAR EN DE FORMATIE VAN WERKGROEPEN. DE OPRICHTING VAN DE WERKGROEPEN **LANDBOUW EN MILIEU**, **BIOTECHNOLOGIE EN DIERPROEVEN EN TOXICOLOGIE** VERLIEP VLOT. DE WERKGROEP **BODEMSAMENKING** ZAL IN OVERLEG MET HET BESTUUR VAN HET GLOBAL INSTITUTE (ZIE ELDERS IN DE NIEUWSBRIEF) VORM KRIJGEN. U KUNT DE WERKGROEPEN BEREIKEN VIA HET SECRETARIAAT VAN DE STICHTING. WILT U ACTIEF ZIJN OP EEN ANDER GEBIED? LAAT ONS DIT DAN OOK WETEN!

WERKGROEP BIOTECHNOLOGIE EN DIERPROEVEN: CONTACTPERSOON A.W.C.A. CORNELIJSSEN

WERKGROEP LANDBOUW EN MILIEU: CONTACTPERSOON R. MELOEN

WERKGROEP TOXICOLOGIE: CONTACTPERSOON A. BAST

HET EERSTE SYMPOSIUM VAN DE STICHTING HAN

Voedsel, gezondheid en milieubeleid: feiten en fabels

datum: 12 mei 1995
tijd: 13.30 uur - 17.00 uur
plaats: Hoofdgebouw Diergeneeskunde, Yalelaan 1, de Uithof, Utrecht (zie bijgevoegde plattegrond)

Nederlanders zijn zeer betrokken bij zaken als voedselveiligheid, gezondheid en milieubeleid. Van de overheid wordt verwacht dat zij de samenleving beschermt tegen onveilig voedsel en gezondheids- en milieurisico's. Dit heeft o.a. geleid tot een groot aantal milieuwetten en -maatregelen, waarvan de uitvoering grote maatschappelijke gevolgen heeft. Inkrimping van de dierlijke produktie met 20% lijkt onvermijdelijk. De gevolgen hiervan zijn een exportderving van 5 miljard gulden en een geschat verlies van 100.000 arbeidsplaatsen. De voorgestelde grondsanering in Nederland wordt begroot op 300 miljard gulden. De regelgeving voor de chemie en biotechnologie beperkt de mogelijkheden van deze bedrijfstakken aanzienlijk, terwijl dit terreinen zijn waarvoor grootse groeiverwachtingen bestaan. Dat zijn de kosten van de maatregelen, maar wat zijn de baten? Leiden de maatregelen inderdaad tot een verbetering van de volksgezondheid en een beter milieu? Of is in het krachtenveld van overheid, politiek en belangengroeperingen de wetenschappelijke onderbouwing bij het formeren van het beleid ondergeschikt geworden? Het bestuur van de stichting HAN heeft de inleiders van het symposium verzocht om zowel fundamentele vragen als praktische aspecten te bespreken op het gebied van voedsel, milieu en radon. De sprekers is tevens verzocht om in hun lezing feiten naar voren te brengen en fabels te elimineren. Het bestuur beoogt hiermee een bijdrage te leveren aan de discussie omtrent deze onderwerpen en pleit daarbij tevens voor een herwaardering van wetenschappelijk verantwoord onderzoek als basis voor de politieke discussie en besluitvorming.

Sprekers:

Dr. R. Boddeke: milieubeleid, waterbeheersing
Prof. dr. W. van Dokkum, voeding
Drs. R.W. Bartstra, radon

Wij hopen dat u, ondanks het late tijdstip waarop wij u informeren, toch in staat zult zijn om naar Utrecht te komen. U bent van harte welkom!

SYMPOSIUM WERKGROEP LANDBOUW EN MILIEU

"Gewaasbeschermingsmiddelen: vloek of zegen?" Dat was het thema van een symposium dat door de werkgroep **Landbouw en Milieu** van de stichting HAN op 19 januari werd gehouden in Swifterband (in de Flevopolder). Hoewel er slechts op lokaal niveau ruchtbaarheid aan het symposium is gegeven, verschenen er niet minder dan 220 belangstellenden in de zaal, waaronder veel boeren uit de omgeving.

Professor dr. R.H. Meloen opende de avond met een lezing getiteld: "Wat is wijsheid: publieke opinie, opiniemakers en wetenschappelijke gegevens." Aan de hand van krantenberichten liet hij zien dat beleidsmakers en organisaties als Greenpeace en de Consumentenbond regelmatig wetenschappelijk zwak onderbouwde uitspraken doen. Hij waarschuwde dat de publieke opinie momenteel zeer eenzijdig wordt "gevoed" en meende dat het de hoogste tijd is dat wetenschappers zich laten horen als zij constateren dat er onjuiste informatie wordt verspreid.

Prof. dr. R. Rabbinge sprak over "Ecologische en maatschappelijke risico's in een landbouw zonder biociden". Hij besprak een aantal vooroordelen waar de landbouw mee te maken heeft. Zijn hoog-productieve planten minder resistent door de toegepaste veredelings technieken? Nee, zij zijn juist meer resistent. Horen bloemen thuis bij het chemisch afval in plaats van in de biobak? Echt niet nodig, stelde professor Rabbinge. Zijn de in kassen geproduceerde tomaten van slechte kwaliteit? Nee, in de kassen is vaak sprake van biologische teelt. Is biologische landbouw per definitie goed? Duurzame landbouw vereist extern ingrijpen om de bodemvruchtbaarheid in stand te houden. Volgens professor Rabbinge kan de landbouw niet zonder gewasbeschermingsmiddelen, zeker niet daar de groei van de voedselproductie gelijke tred zal moeten houden met de groei van de wereldbevolking.

Het huidige Europese landbouwbeleid lijkt gebaseerd te zijn op taboes in plaats van op goede afwegingen, zo stelde Rabbinge. De detectiegrens wordt vaak als maat gebruikt voor het beleid. Afwegingen zouden moeten worden gemaakt met een zo groot mogelijke objectiviteit, waarbij risicofactoren worden ingecalculeerd. De negatieve effecten van gewasbeschermingsmiddelen mogen niet worden gebagatelliseerd, maar moeten ook niet worden overdreven. Input van kunststof blijft ook nodig, anders krijgen we in de toekomst te maken met een niet-duurzame landbouw en een voedingsarme bodem, aldus Rabbinge.

Professor dr. A. Bast, bestuurslid van HAN, stelde de vraag, "Hoe giftig is ons voedsel?" Professor Bast verraste de zaal door te verkondigen dat zuurstof een uiterst toxische stof is. Zuurstof kan namelijk DNA oxideren en zo kanker veroorzaken. Gelukkig is de mens hier goed tegen beschermd door allerlei "repair"-mechanismen. De mens heeft te maken met een dilemma. Aan de ene kant hebben we zuurstof nodig, aan de andere kant is zuurstof schadelijk. Hetzelfde geldt voor voedsel. Bij wat een kok in de keuken brouwt, verbleken de activiteit van een organisch chemicus. De kok maakt in enkele uren honderden nieuwe stoffen, terwijl de chemicus (een goede chemicus) per week één nieuwe verbinding maakt. Van de door de chemicus gesynthetiseerde stof is veelal alles bekend, zeker wanneer het een herbicide, pesticide of geneesmiddel betreft. De verblijftijd in het milieu, het metabolisme en daarmee de verblijftijd in het lichaam worden diepgaand bestudeerd. Van de door de kok gesynthetiseerde chemicaliën is nauwelijks iets bekend. Het is ironisch dat de consument de chemicus wantrouwt en vol vertrouwen de chemicaliën uit de keuken consumeert.

We noemen een stof erg toxisch als deze bij lage doseringen nadelige effecten op de gezondheid heeft. De toxiciteit van een stof wordt bepaald door de dosering, de blootstellingsduur (eten doen we frequent) en de manier waarop de stof in het lichaam wordt afgebroken. De mens beschikt over zeer effectieve enzymatische beschermingsystemen die hem in staat stellen vele jaren te leven, terwijl hij chronisch wordt blootgesteld aan een grote verscheidenheid van natuurlijke en synthetische toxische stoffen. Als we de risico's voor kanker op een rijtje zetten dan blijkt ons voedingspatroon (eenzijdig voedsel) de grootste boosdoener (35%) en de bijdrage van additieven zeer minimaal (<1%). Er is geen wezenlijk onderscheid te maken tussen natuurlijke en synthetische stoffen, aldus Bast.